

Moderne Devotie inspireert tot zinvol samenleven

De Moderne Devotie – een Middeleeuwse vernieuwingsbeweging in Noordwest Europa met het epicentrum langs de IJssel bij Deventer en Zwolle – inspireert ook vandaag tot nieuwe gemeenschappelijkheid. Een gesprek met Mink de Vries over de vlamme actualiteit van een eeuwenoude maatschappelijke beweging.

Yfke Nawijn

De Moderne Devotie is deze zomer formeel erkend als deel van de identiteit van de stad Zwolle. De beweging uit de vijftiende eeuw wordt gezien als fundament voor het sociale hart van de stad. Deze erkenning kwam na jaren voorbereiding en bewustwor-

maatschappelijke betrokkenheid door burgers, gemeenten, verenigingen en bedrijven, zoals dat gebeurde in de beweging van Thomas à Kempis, Geert Groote en Joan Cele.

Innerlijke vernieuwing

De Moderne Devotie is een hervormingsbeweging die aan het eind van de veertiende eeuw ontstond uit ontevredenheid over misstanden in de katholieke kerk. Ze richtte zich op innerlijke vernieuwing en verandering van de samenleving. De beweging heeft drie stromingen. Er was de bezinnende en onderwijzende richting van Thomas à Kempis, in kloosters. Thomas schreef 'De Navolging van Christus', na de Bijbel het meest verspreide christelijke boek ter wereld. Daarnaast was er de maatschappelijke

de Moderne Devotie wereldleiders inspireert: 'Mandela is erdoor beïnvloed, de regels van de broederschap stonden op zijn huis. Clinton heeft het boek van Thomas à Kempis twee keer gelezen, Gandhi heeft het nadrukkelijk vaak genoemd, en wij kennen het zelf niet! Paus Johannes Paulus II heeft in 1993 alle Nederlandse bisschoppen opgeroepen om meer te gaan doen met de Moderne Devotie, maar het is niet gelukt, waarschijnlijk omdat het hiërarchisch werd ingesteld. De Moderne Devotie is juist omgekeerd, Geert Groote had niks met hiërarchie. Geert Groote spreekt zelfs D66 aan vanwege de ruimte voor persoonlijke verantwoordelijkheid, voor eigen keuzes en ontwikkeling. Vrijheid is een van de kernbegrippen van de Moderne Devotie.'

Dat het gedachtegoed van de Moderne Devotie nu wel aanslaat heeft volgens De Vries te maken met de huidige tijd: 'Men is op zoek is naar identiteit en verankering, er is een sterke crisis, ook in de kerken. Je ziet een omslag, mensen zijn na een periode van individualisering weer op zoek naar gemeenschappelijkheid. En de overheid gaat minder doen. Moderne Devotie gaat over de eigen verantwoordelijkheid van mensen en het zorgdragen op basis van wederkerigheid.'

Waarden in praktijk

De waarden van de Moderne Devotie richten zich op de hele mens, het gaat om activiteit, stilte, bezinning en de maatschappij. Een mens heeft al deze aspecten nodig. De Actuele Moderne Devotie wil waarden als gelijkwaardigheid, niet oordelen, verbinding en wederkerigheid in de praktijk brengen, vanuit het motto 'doen wat nodig is, goed en recht'. In Zwolle gebeurt dat in gemeenschapskringen. Die kunnen uitgaan van een kerkelijke gemeente, maar ontstaan ook daarbuiten. De Vries: 'Activiteiten waarmee je als kerkelijke gemeenschap iets kunt betekenen voor een wijk zijn bijvoorbeeld een kerkdienst op het plaatselijke voetbalveld, of een middag in een speeltuin kinderen vermaken. Ik vind dat een kerk duidelijk zichtbaar in de gemeenschap moet zijn. Dan zie je

dat de totale gemeenschap positief reageert. Het gaat gewoon om het 'er zijn'. Momenteel zijn er vijftien kringen, elke kring geeft zelf aan wat ze in de buurt kan doen. Zeven kringen doen een pilot gekoppeld aan het sociale wijkteam in Zwolle-zuid. De waarden zijn niet exclusief christelijk, ze zijn universeel en sluiten daarom in de huidige tijd goed aan, aldus De Vries. 'De vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid spreken liberalen aan, de gelijkwaardigheid en alles delen is écht communistisch. En als ik groepen uit andere religieuze of culturele achtergronden spreek, maak ik in mijn verhaal vergelijkingen met barmhartigheid in de moslimcultuur en de familiegemeenschap in de Afrikaanse cultuur.'

Niet oordelen is ook een waarde in de Moderne Devotie. Veel mensen denken juist zwart-wit, of in vooroordelen. Toch is dat voor De Vries geen belemmering. Hij illustreert dit met een voorbeeld: in december werd in Zwolle een groep Syrische vluchtelingen gehuisvest in de IJsselhallen. Bij de wijkbewoners riep dit weerstand op naar de vluchtelingen en naar de gemeente. Er vonden bijeenkomsten over de problematiek in het Midden Oosten plaats waar alle levensbeschouwingen deelnamen, om te zoeken naar verbindingen. De Vries nam deel vanuit de Actuele Moderne Devotie. Naarmate de wijkbewoners zicht kregen op wat er gebeurt, wordt de weerstand minder en is er een relatie ontstaan. Een volgende groep is nu welkom.

'Het heeft wel tijd nodig maar het kenmerk van Moderne Devotie is het naast elkaar staan en niet tegenover elkaar. Je kunt je profileren tegenover de ander, maar uiteindelijk zul je toch moeten samenwerken met de ander. Dan is het de kunst naast elkaar te blijven staan maar wel met je verschillen, met je eigenheid.'

Rechts of links

Wat de politieke kleur van mensen ook is, velen herkennen zich in het gedachtegoed van de Moderne Devotie. Mink wordt door verschillende

politieke partijen gevraagd te spreken of een training te verzorgen. 'Het kan dat mensen heel rechts denken of heel links. Dat zit er allemaal in, mensen van allerlei achtergronden vinden iets van hun gading. We gaan wel in gesprek. Maar het blijft altijd met de ruimte voor de mening van de ander. Het blijft het delen van meningen en niet het overtuigen van meningen, dat is een cruciaal verschil.'

Compassie

Voor De Vries is compassie een centraal begrip: 'Als je met één woord aangeeft wat deze beweging kenmerkt, dan is het compassie. Vroeger noemden ze dat de Geest. Binnenkort spreek ik voor CDA Overijssel, daar verheug ik me op maar dat gaat soms ook wel op scherp, ik vind bijvoorbeeld dat bij hen compassie wat verdwenen is: aandacht voor het middenveld van de samenleving. Dus dat mag ook wel terug.' In Zwolle verenigt het gedachtegoed van de Moderne Devotie inmiddels op grote schaal: van de wethouders tot de directeur van PEC Zwolle, maar ook banken, bedrijven en grote onderwijsinstellingen. Zij ontmoeten, bevragen en inspireren elkaar. De wens van De Vries is dat steeds meer steden hun identiteit in de Moderne Devotie erkennen. 'Het geeft zoveel ruimte en vrijheid voor mensen, wat hun achtergrond ook is.'

'Het boek van Thomas à Kempis... Gandhi haalde het aan, Mandela is erdoor beïnvloed en Clinton las het twee keer'

ding. Mink de Vries, initiatiefnemer van de *Actuele Moderne Devotie*, hoopt dat meer steden volgen. Hij is bezig met een rondreis langs 133 steden in Nederland waar de Moderne Devotie in de Middeleeuwen actief was. 'Doel van mijn rondgang is bewustwording van een stuk identiteit van Nederland en van een groot deel van Noordwest Europa waar wij te weinig van weten', vertelt Mink. Deze bewustwording moet in alle steden leiden tot

beweging van Geert Groote. Hij stichtte woongemeenschappen, de 'Zusters en Broeders (Fraters) des Gemeenen Levens'. Dit waren leken die zich inzetten voor hun stad. De derde groep zat daar tussenin, de kloosters van de derde regel. Die hoorden niet bij een orde en bestonden deels uit leken. Ze hadden een regel nodig om een kapel of klooster te mogen bouwen, ze kozen de derde regel van Franciscus. In de Moderne Devotie ging het om gelijkwaardigheid, gelijke toegankelijkheid en zorg voor elkaar. Met die motivatie ontstond onder leiding van Joan Cele in Zwolle voor het eerst in de geschiedenis gratis onderwijs voor arm en rijk. Arme leerlingen kregen onderdak in het Fraterhuis. Cele zorgde voor onderwijsvernieuwing door onderwijs in leeftijdsgroepen. Tijdens de Reformatie aan het einde van de zestiende eeuw verdween de Moderne Devotie grotendeels uit Nederland. Mink de Vries brengt sinds een aantal jaar het gedachtegoed onder de aandacht omdat de waarden van de Moderne Devotie passen in de huidige tijd. Hij verbaast zich over de onbekendheid in eigen land, terwijl

Mink de Vries (1962) is leraar godsdienst en maatschappijleer op een middelbare school. Daarnaast is hij initiatiefnemer van de Actuele Moderne Devotie. Hij geeft lezingen, leiderschapstrainingen en rondleidingen over de geschiedenis, de waarden en de praktische toepassing van de Moderne Devotie. Hij ontdekte de Moderne Devotie toen hij in 2007 als jongerenwerker gevraagd werd een activiteit te organiseren in een project van de gemeenten Zwolle en Kampen rond zingeving. Sindsdien laat het hem niet meer los: 'Ik ben het zelf. Ik kan niet anders dan vanuit mijn hart spreken.'

Mink de Vries bij het Fraterhuis in Zwolle. In de vijftiende eeuw boden de 'Broeders des Gemeenen Levens' hier onderdak aan arme studenten voor hun opleiding aan het gymnasium van Joan Cele. Foto: Paul Klein.

